

Velik doprinos našoj hispanistici

Nikola Vuletić

GRAMATIKA ŠPANJOLSKOG JEZIKA

MARKO KAPOVIĆ

MATICA HRVATSKA

ZAGREB, MMXXII

Objavljivanje gramatike nekoga stranog jezika potencijalno je važan događaj za sve koji se u danoj društvenoj sredini tim jezikom bave i koji su s njime u doticaju. Koliko važan, ovisit će, naravno, o metodologiji i kvaliteti samoga djela. Pritom ne treba činiti razliku između „većih” i „manjih” jezika. Međutim, djela posvećena „velikim” jezicima imaju veći odjek. Kada je pritom riječ o gramatici španjolskoga jezika koji, prema recentnim podacima, zauzima drugo mjesto po broju izvornih govornika (iza mandarinskog kineskog), a četvrto po ukupnom broju govornika (iza engleskog, mandarinskog kineskog i hindskog), razvidno je da je tema ovog osvrta relevantna za jezikoslovnu struku u najširem smislu.

Pisati osvrt na djelo svoga suradnika u neku je ruku osjetljiva stvar. Bilo bi primjerenije da *Gramatiku španjolskog jezika* Marka Kapovića prikaže netko tko mu nije bio mentorom, usto još i recenzentom u postupku objavljivanja ove knjige. Nadam se da će s vremenom do toga doći. No možda upravo kao autorov nekadašnji mentor a sada kolega mogu o ovome ozbiljnom, opširnom i nadasve potrebnom djelu reći nešto što bi promaklo nepristranu čitatelju. Prikladno je to učiniti na stranicama *Zadarske smotre* jer je Kapovićeve *Gramatika* u bitnom odraz

iskustava i potreba zadarske akademske zajednice i kulturne sredine. Kako naša *Smotra* ipak nije specijalizirana lingvistička publikacija, u ovome ću se prikazu ograničiti na opće značajke djela te na njegov društveni značaj, dok detaljniji osvrt ostavljam pozvanijima. Prije toga, htio bih čitateljstvo upoznati s autorom i s okolnostima nastanka ove gramatike.

Može se slobodno reći, uz dužno priznanje svima koji su sudjelovali u njegovu obrazovanju, da je u poslu pisanja ove gramatike Marko Kapović bio sâm svoj učitelj. Ono što je naučio na dodiplomskome studiju u Zagrebu, na doktorskome studiju u Zadru ili na istraživačkim boravcima u Španjolskoj, nije ga moglo dovoljno pripremiti na zadatak koji je postavio preda se. Njegova je španjolska gramatika u svemu plod naknadna usavršavanja i dugogodišnjega samoprijegornog rada. Pritom treba imati na umu da bi se rijetko tko odvažio na početku svoje karijere ispisati više od tisuću stranica znanstveno rigorozna i didaktički odmjerena štiva u ovome delikatnom žanru lingvističke literature. Taj Kapovićev pothvat njegov je angažirani odgovor na situaciju u kojoj se našao kao mladi sveučilišni nastavnik.

Na Sveučilištu u Zadru pokrenut je u akad. god. 2007./2008. preddiplomski studij španjolskog jezika i književnosti koji je valjalo kadrovski opremiti. Radnih je mjesta bilo dovoljno, no prevarili smo se kada smo se ponadali poplavi interesa nezaposlenih diplomiranih hispanista s Filozofskoga fakulteta u Zagrebu. Kandidata je bilo upravo dovoljno da se može formalno govoriti o izboru. Srećom, neki su bili izvrsni, a među njima našao se i Marko Kapović (Zagreb, 1983.),

diplomirani hispanist i anglist, tada suradnik Nakladnog zavoda Globus. Po znanstvenom senzibilitetu brzo se deklarirao kao sociolingvist, no kontekst novoosnovana zadarskog studija hispanistike bio je daleko od sofisticirane znanstvene idile. Asistenti su morali preuzeti niz osnovnih kolegija iz područja standardnoga španjolskog jezika, čak i jezičnih vježbi. Marko Kapović spremno se uhvatio u koštac sa standardnom fonetikom, morfologijom i sintaksom, ne zanemarišući pritom svoj primarni znanstveni interes. Doktorirao je 2014. disertacijom napisanom na španjolskom jeziku, na temu sociolingvističke varijacije u fonetici govora Ciudad Reala. Njegov bi legitiman i očekivan izbor za temu prve znanstvene monografije bio sve prije nego gramatika. Marko Kapović je, međutim, kao odgovoran sveučilišni nastavnik, dao prednost potrebama studija i studenata, iako je u konačnici njegova gramatika „namijenjena širokom krugu korisnika [...] od apsolutnih početnika [...] do naprednih korisnika” (str. 32).

U procjeni njihovih potreba autor je neizostavno morao poći od naslova koji je imao važno mjesto i u njegovu hispanističkom obrazovanju, a to je *Gramatika španjolskog jezika (s osnovama španjolsko-francusko-talijanskog uspoređivanja)* našega velikog romanista i etimologa Vojmira Vinje. Prvi put objavljena 1963., nakon čega je doživjela brojna ponovljena izdanja, ta je gramatika do danas bila praktički jedini iscrpan gramatički priručnik na hrvatskom jeziku na koji su se mogli osloniti početnici u učenju španjolskog jezika. U međuvremenu je španjolski jezik doživio brojne promjene. Koliko god Vinja kao čovjek

i znanstvenik bio otvoren i progresivan, ne treba zaboraviti da je u vrijeme nastanka njegove gramatike Španjolskom vladala klerofašistička diktatura, što se neizbježno odražavalo na jezični standard, napose u njegovoj vanjskoj projekciji. Španjolski jezik danas, kako ističe Kapović u predgovoru, „onoliko je raznovrstan, dinamičan i sklon promjeni koliko i njegovi govornici” (str. 29), u bitno promijenjenim okolnostima uporabe. Drugim riječima, za novom se španjolskom gramatikom iz razloga imanentnih razvoju toga jezika u nas osjećala nasušna potreba.

Vinjina gramatika nastala je u specifičnim uvjetima priprema za osnivanje studija hispanistike u Zagrebu. Zato je Vinja naglasak stavio na romanističku kontrastivnu i povijesnu perspektivu, obilno posežući za usporedbom s francuskim i talijanskim, stupovima onodobne zagrebačke romanistike. To uostalom odražava način na koji je i sâm ovladao španjolskim. Kapovićeva je gramatika također kontrastivna, ali je njezin fokus drukčiji: španjolski se u njoj uspoređuje isključivo s jezikom ciljane publike, dakle s hrvatskim. S druge strane, Kapovićeva je gramatika, u skladu sa svojom namjenom, praktična i gotovo lišena dijakronijskih opservacija. Danas, kada poredbeno-povijesna perspektiva više ne čini okosnicu romanskih filoloških studija na hrvatskim sveučilištima, kada se od prosječna studenta, zbog stanja u srednjoškolskom obrazovanju, više ne može očekivati solidna upućenost u latinski, kada se metode poučavanja sve više okreću komunikacijskim kompetencijama, potreban nam je upravo praktičan priručnik iz španjolske gramatike koji odražava suvremenu uporabu, ali i dosege suvremene gra-

matikografije. Konačno, Kapovićeve je gramatika opsežnija od Vinjine, a obrada pojedinih za govornike hrvatskog osobito izazovnih tema, kao što su uporaba konjunktiva, glagola *ser* i *estar* ili glagolskih perifraza, iscrpnija je i sistematičnija.

U strukturi gramatika ne treba očekivati osobite inovacije, osim ako autoru nije stalo da istakne svoje pristajanje uz određene teorijske pravce, što nije najsretnije rješenje u djelima namijenjenima početnicima i, općenito, neizvornim govornicima. Marko Kapović se, opravdano i pogodeno, odlučio na klasičan pristup. Njegova je *Gramatika španjolskog jezika* strukturirana u tri cjeline: *Fonetika, fonologija i ortografija* (str. 41–157); *Morfologija* (str. 161–593); *Sintaksa* (str. 597–1076). Te su cjeline ustrojene u skladno razrađena poglavlja i potpoglavlja unutar kojih su kompetentno i pristupačno obrađena sva relevantna pitanja jezične norme i uporabne stvarnosti španjolskoga jezika.

Pred svakim tko piše gramatiku jezika kojim govore stotine milijuna stanovnika na različitim kontinentima i čiji je standard policentričan, stoji zahtjevan izbor: kojemu standardnom varijetetu dati prednost i u kojoj mjeri obraditi u živome govoru široko zastupljena supstandardna obilježja. *Seseo* na razini fonologije, *voseo* i *ustedeo* na razini morfologije, divergencije u uporabi prošlih vremena, samo su neka od dijatopski diferenciranih standardnih rješenja s kojima mora računati autor gramatike španjolskog jezika. Marko Kapović se odlučio na standardni europski španjolski, opravdano smatrajući da je taj varijetet govornicima hrvatskog kako geografski tako i kulturno najbliži te da će se oni

u praksi najčešće susretati upravo s govornicima toga varijeteta. Pritom nije zanemario činjenicu da se golemo većina govornika španjolskog jezika nalazi u Južnoj i Srednjoj Americi pa u brojnim prigodama, na za to primjerenim mjestima, upućuje na jezične pojave karakteristične za hispanoameričke varijetete.

Metodološka posebitost ove gramatike i njezina velika prednost, u odnosu na more sličnih naslova na različitim jezicima, u tome je što je naglašeno deskriptivna i usmjerena na živu uporabu. Autor pred čitatelje ne iznosi samo rješenja koja se smatraju ispravnima u smislu strogo shvaćene jezične norme, već i ona koja su općenito prisutna u realnoj, svakodnevnoj uporabi jezika. Pritom Marko Kapović postupa s dužnom pažnjom dobrog sociolingvista, pa dosljedno ističe koja su jezična obilježja u komunikacijskoj praksi podvrgnuta dijatopskim, dijastratskim ili dijafazijskim ograničenjima. Od supstandardne se uporabe ne bježi, ali se čitatelje, napose studente hispanistike, upozorava na to da ona ide ruku pod ruku s komunikacijskim iskustvom.

U predgovoru se jasno ističe kako cilj djela „nije ulaženje u teoretske rasprave [...], nego pokušaj da u obliku jednog probavljenog, temeljito dokumentiranog i znanstveno utemeljenog rada predstavi činjenično stanje na jasan, razumljiv i primjenjiv način” (str. 31–32). Mogu sa zadovoljstvom reći da je Marko Kapović taj cilj postigao. Proučio je i sažeo iznimno bogatu bibliografiju, pri čemu nije uvijek mogao računati s općim suglasjem, a svoje je izlaganje na mnogim mjestima obogatilo vlastitim promišljanjima i izvornim materijalom, oslanjajući se na svoje španjolske suradnike. Rezultat je

ne samo odličan sveučilišni priručnik već i pravi znanstveni rad, pažljiv, minuciozan i kompetentan pogled u španjolsku gramatiku, u kojem su poznate činjenice sagledane na nov i originalan način. Izvršna znanstvena i stručna upućenost autora te dosljedna primjena kontrastivne metodologije najočitiji je *forte* ovoga djela. Zajamčena mu je široka uporaba svugdje gdje se govori i razumije jezik na kojemu je napisano, daleko onkraj okvira zadarske hispanističke zajednice.

OSVRTI I PRIKAZI

Povijesni vodič kroz galovačko trajanje u sklopu hrvatske povijesti

Mate Kovačević

GALOVAC U PROŠLOSTI – OD NASTANKA DO POČETKA
NARODNOG PREPORODA U 19. STOLJEĆU – KNJIGA I.

MARINKO BURČUL

OPĆINA GALOVAC

GALOVAC, 2021.

Mjesto Galovac s više od 1200 stanovnika nalazi se u Ravnim kotarima, danas je općina u Zadarskoj županiji i od grada Zadra udaljeno je tek desetak kilometara.

Njegov povijesni hod, nakon opsežnijega zemljopisnog položaja, sastava tla, reljefa, klimatskih značajka i voda, monografski je obrađen u ovoj knjizi od nastanka do početka narodnog preporoda u 19. stoljeću.

Autor u uvodnom dijelu napominje kako su galovački kraj i šira okolica bogati ostacima tvarne kulture pa se na tom mikroprostoru život može pratiti još od prapovijesti, preko predilirskih plemena, Liburna, rimske vlasti, uprave Istočnih Gota preko izmjena bizantskih i franačkih utjecaja sve do dolaska Hrvata, koji su na tom području osnivali starohrvatske župe.

Autor ističe kako je, zbog gustoće naseljenosti hrvatskoga pučanstva, ovo područje nazivano i Hrvatima, gdje je u 9. stoljeću i ustrojena hrvatska uprava kao jedna od prvih hrvatskih kneževina.

Koristeći se elementima opće i nacionalne historiografije, Burčul je mjesnu povijest Galovca utjelovio kao dio općega povijesnog hoda, pa je pri-